

Інституційні репозитарії:

**склянка
наполовину
повна
чи порожня?**

Олег Шилюк

4-та Міжнародна науково-практична конференція
"Наукова комунікація в цифрову епоху" (2016)

Відкритий доступ - Open access (OA)

Під “відкритим доступом” ... мається на увазі вільний доступ .. в громадському інтернеті, який дозволяє всім користувачам **читати, завантажувати, копіювати, поширювати, друкувати, шукати або посилатися на повні тексти...**

Єдиним обмеженням на відтворення і поширення і єдиною умовою авторського права в цій сфері, є право автора контролювати за цілісністю своєї роботи, а також посилання на нього при використанні та цитуванні.

Відкритий доступ - Open access (OA)

Література (OA) є цифровою, онлайн, безкоштовною і вільною від більшості обмежень авторських прав та ліцензування.

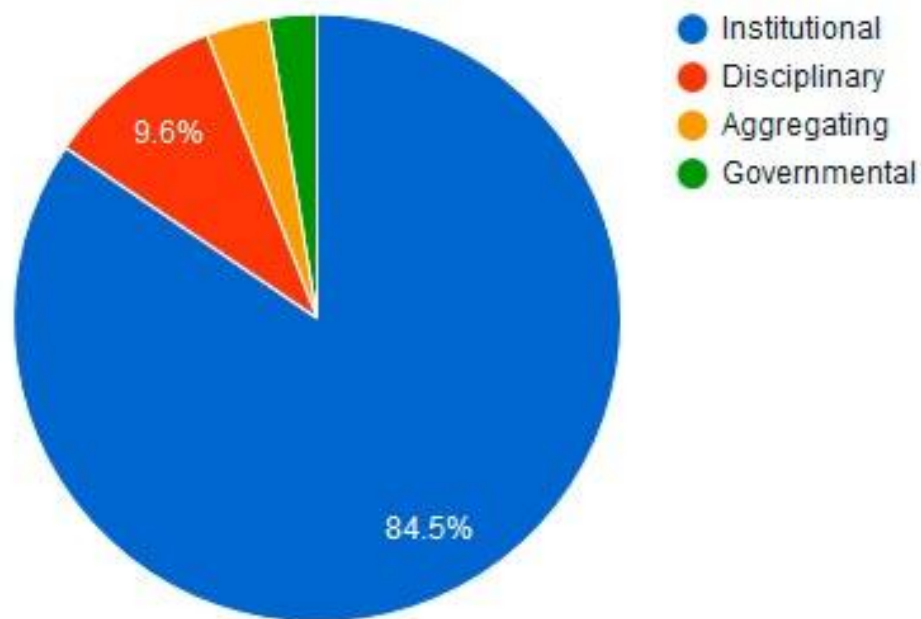
P. Suber (2012). Open access. MIT Press, Cambridge, MA.
<https://mitpress.mit.edu/authors/peter-suber>

Інструменти Open access

- **Публікація в журналах відкритого доступу (*Directory of Open Access Journals*).**
- **Організація репозитаріїв (*відкритих тематичних чи інституційних електронних архівів - OpenDOAR, ROAR*).**

Типи репозитаріїв Open access

Open Access Repository Types - Worldwide

Total = 3047 repositories

OpenDOAR - 24-Mar-2016

Інституційний репозитарій (IP)

1

Тип цифрової бібліотеки, що містить оригінальні дослідження та іншу інтелектуальну власність установи

2

IP значно розширює можливості бібліотеки для участі в системі наукової комунікації.

3

Переконання, що IP є невід'ємною частиною майбутнього наукової бібліотеки і допоможе зберегти роль бібліотекарів в якості основних дійових осіб в мережі наукової комунікації.

4

Надія, що відкритий доступ допоможе компенсувати фінансовий тягар наукових бібліотек, усуваючи деякі витрати на інформаційні ресурси.

Визнаними функціями ІР були тривале збереження, організація і поширення наукових праць, створених як установою, так і її окремими членами.

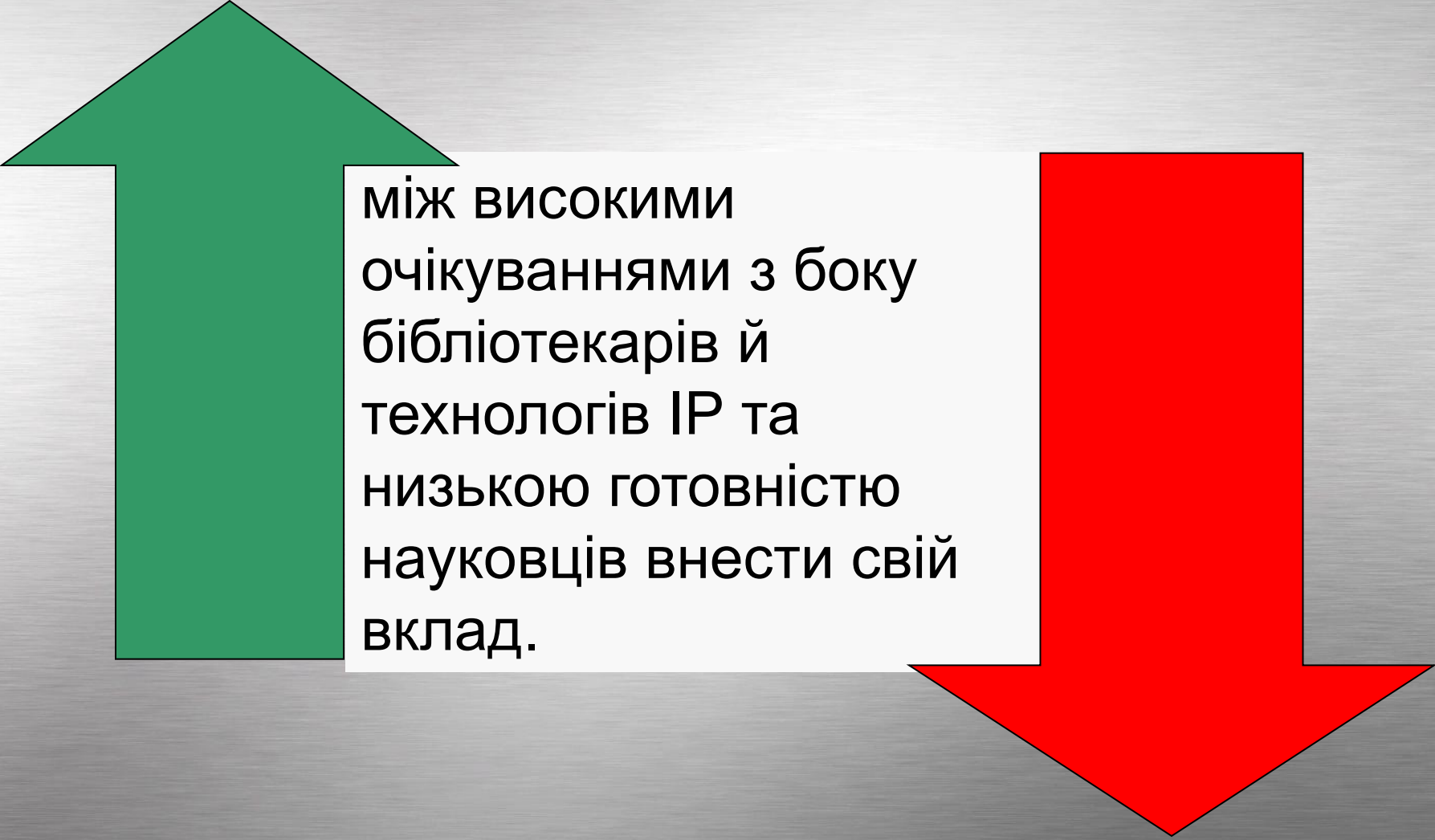
Ці традиційні бібліотечні функції були ключовими в стратегії формування контенту і просування ІР після початкового запуску.

Після більш ніж десяти років зусиль пропаганди, багато академічних інститутів в даний час намагаються з усіх сил зробити інституційний репозитарій активним і динамічним проти відсутності інтересу з боку викладачів і вчених

Лише від 15% до 30% вчених і дослідників, які мають право внести свою роботу в ІР, цим користаються.

Невідповідність

МІЖ ВИСОКИМИ
очікуваннями з боку
бібліотекарів й
технологів ІР та
НИЗЬКОЮ ГОТОВНІСТЮ
науковців внести свій
вклад.

Причини...

Основною причиною недостатнього залучення авторів до наповнення ІР є щось інше, ніж просто новизна служби.
(статистично не існує ніякого зв'язку між розміром ІР і його віком [1]).

Більшість науковців не розглядають свої дослідницькі матеріали, як “інституційну” власність [2].

[1] Markey, K., Rieh, S. Y., St. Jean, B., Kim, J., & Yakel, E. (2007). Census of institutional repositories in the United States MIRACLE Project research findings. CLIR publication, no. 140. Washington, DC: Council on Library and Information Resources. <http://www.clir.org/pubs/abstract/pub140abst.html>

[2] Rieh, S. Y., St Jean, B., Yakel, E., Markey, K. & Kim, J. (2008). Perceptions and experiences of staff in the planning and implementation of institutional repositories. *Library Trends*, 57(2), 168-190. Retrieved September 10, 2010, <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/106419>

Традиції друкованої інформації

Загальним менталітетом в академічному середовищі, після публікації статті є перехід до наступного проекту.

- дослідження
- попередні результати
- оприлюднення
- друк

Нинішнє суспільство “швидкої інформації” потребує зусиль автора для поширення своїх робіт.

Проблема copyright.

Науковці часто не наважуються просити дозволу від видавців депонувати роботу в IP, а переваги цитування і академічного визнання виявилися недостатніми стимулами, щоб зробити свої матеріали публічно доступними.

Внесення препринтів в IP замість опублікованої версії. Однак, препринти рукописів, які ще не піддані експертній оцінці, ймовірно, відрізняються від остаточної опублікованої версії.

Тим не менш, саме існування IP було і буде продовжувати чинити тиск на журнальних видавців, для якомога більше безкоштовного доступу до своєї продукції.

Відкриті архіви є менш відкритими, ніж вони повинні бути

ІР містять:

- велику кількість метаданих без повного тексту;
- з повним текстом тільки для авторизованих користувачів;
- повні тексти після періоду ембарго;
- ...

Дилема

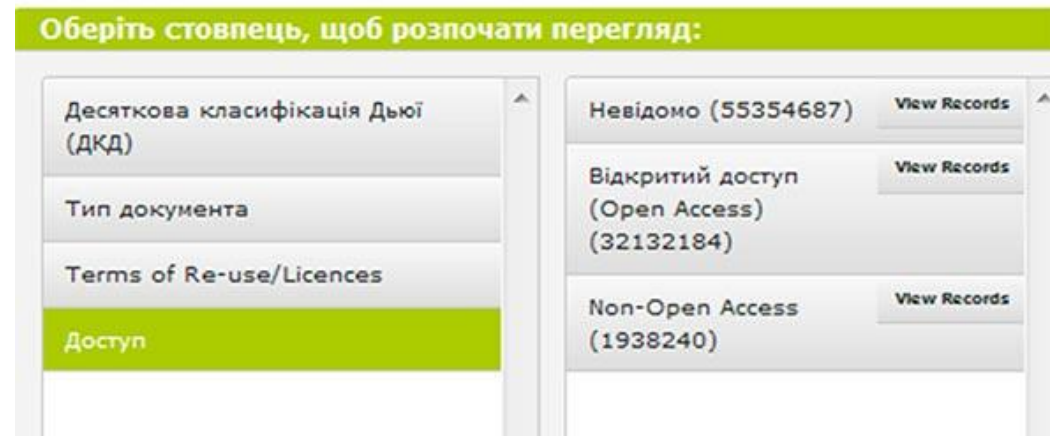
- **це тимчасове явище** у зв'язку з переходом від традиційної наукової комунікації;
- **це основна ознака** нового і складного співжиття ІР та комерційної публікації.

А можливо в ембарго документів закладено ціну, щоб заплатити за прискорений розвиток ІР?

BASE (search engine).

Декларується доступ до вмісту більше 4 тис. архівів з понад 80 млн. документів [1], з доступом до повних текстів у біля 60–70% індексованих документів.

Але:

- відкритий доступ – 32,1 млн. (35,48%),
- закритий доступ – 1,93 млн.,
- невідомий доступ - 55,3 млн.,

[1] Березень 2016 р. <https://www.base-search.net/>

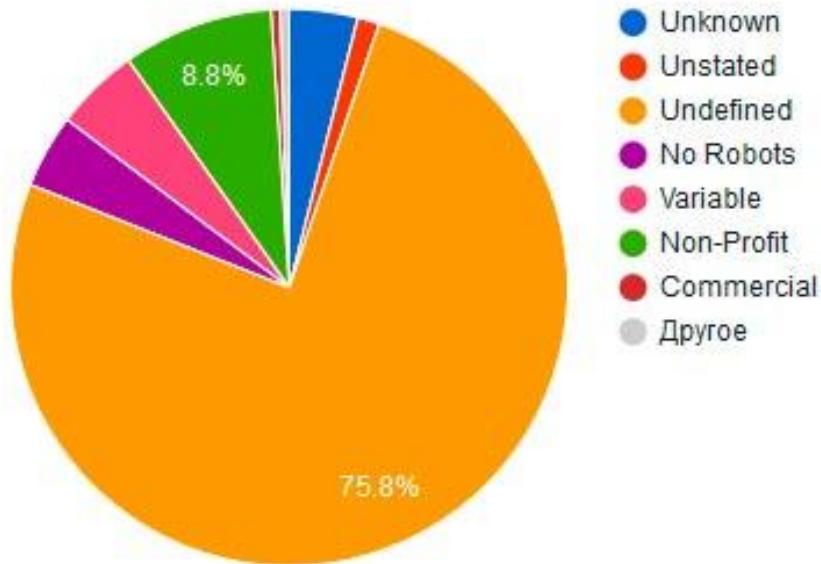
BASE (search engine).

Тип документа	Документів всього	Відкритий доступ	Невідомий доступ
Статті	21 086 735	23,90%	71,34%
Книги	2 965 327	23,45%	67,93%
Тези	4 181 730	22,93%	76,02%
Звіти, дослідження	4 400 253	14,85%	79,82%

Показники ІР України: при зафіксованих понад 416 тис. матеріалах, 112 223 – у відкритому доступі (26,95%), 304 065 – мають невідомий доступ, а матеріалів із вказівкою щодо закритого доступу не виявлено.

Відомості про політики використання повних елементів даних (OpenDOAR).

Recorded [Full-text] Data Re-use Policies - Worldwide

Total = 2569 repositories

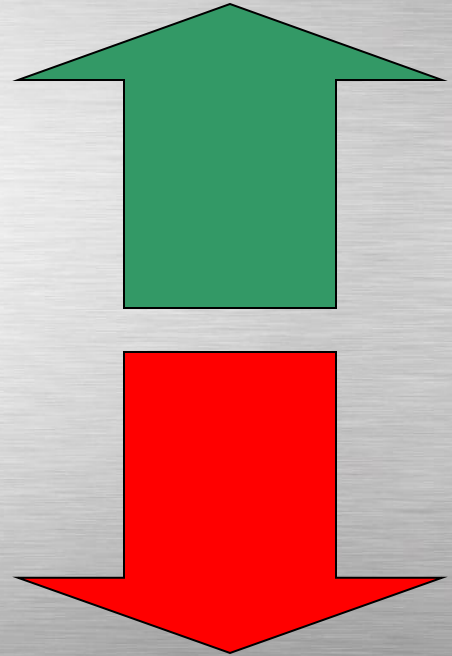
OpenDOAR - 24-Mar-2016

Unknown	Політика повних елементів даних невідома
Unstated	Політика повних елементів даних не вказана
Undefined	Політика повних елементів даних явно не визначена
No Rights	Повторне використання повних елементів даних заборонено
No Robots	Збір даних про повні елементи даних роботами заборонено
Unclear	Політика для повторного використання повних елементів даних даних нечітко вказана
Variable	Права для повторного використання повних елементів даних змінюються
Non-Profit	Повторне використання повних елементів даних дозволено для некомерційних цілей
Commercial	Дозволено комерційне повторне використання повних елементів даних

Пріоритет

збільшення кількості записів

збільшення ступеню відкритості.

Політика інституцій

Установи скористались можливостями, які надаються ІР, щоб отримати контроль над власною науковою продукцією. Великі та вичерпні сховища дозволяють отримувати певну наукометричну оцінку результатів науково-дослідних робіт. Тут метадані мають важливіше значення, в той час як доступ до повного тексту є вторинним, користувацьким.

Деякі лідери руху відкритого доступу, а також уряди та установи, стали розрізняти негайне і обов'язкове зберігання метаданих і доступ до повного тексту, для того, щоб прискорити перехід до відкритого доступу. Ембарго вважається кращим і прийнятнішим, ніж нічого.

Відсутність відкритості

- ❑ Метадані без посилання на повний текст створюють такий же бар'єр або фінансову стіну, як і платформи видавця для авторизованих користувачі.
- ❑ Обіцянка доступу в кілька місяців або років (після закінчення періоду ембарго) не представляє інтересу для більшості наукових співтовариств, які потребують останніх публікаціях, особливо для тих, хто працює в “гарячих” і передових напрямках досліджень, які динамічно розвиваються.
- ❑ Велика частина відсутності відкритості спостерігається не через обмеження періоду ембарго, а через обмеження інтранету або загальноінституційної доступності, без будь-яких зазначених термінів.

Так склянка наполовину повна чи порожня?

Майбутнє покаже.

В той же час - сподівання, що установи будуть уточнювати свою політику відкритого доступу і забезпечувати той же рівень якості і відкритості для ІР, як вони робили завжди в минулі часи для своїх каталогів і баз даних.

**Дякую за
увагу**

